

ПРОБЛЕМИ СВЪРЗАНИ СЪС СЪДЪРЖАНИЕТО И ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ГФО И ДОКЛАДА ЗА ДЕЙНОСТТА. НОРМАТИВНИ ПРОТИВОРЕЧИЯ.

ас.Ивайло Тончев Маноилов

Катедра „Счетоводна отчетност”, ИУ – Варна

Годишният финансов отчет се явява като един завършващ етап на отчетния процес в предприятието посредством работата на счетоводния му отдел и функциите му на регистриране на стопанските операции, чрез приети подходи за отчитане на активи, пасиви. Редица автори изказват мнения и дават определения за самият процес на годишно счетоводни приключване, чиито краен резултат е Годишният финансов отчет /ГФО/ на който съдържанието, структурата и елементите са регламентирани от приложимите стандарти (СС и МСС). Някои от тях дават следната дефиниция за годишното счетоводно приключване „... специфичен процес на обобщаване и логическо преобразуване на счетоводната информация от текущото счетоводно отчитане в насока на създаване на обобщена счетоводна информация за целокупната дейност и за резултатите от тази дейност на предприятието за годината”¹, а други го определят като „процес на изготвяне на годишният счетоводен отчет”² с което обръщат внимание не толкова върху самият процес, а върху крайният резултат от него.

С настоящият доклад автора има за цел да направи обзор на нормативната база, регламентираща изготвянето на ГФО в Р България, да разгледа регламентираните облекчения за изготвяне на Съкратен годишен финансов отчет и констатира дали на практика са приложими. Втората цел поставена в доклада е да се установят спорните моменти относно съдържанието на Приложение на ГФО и Доклада за дейността и да се дадат варианти за отстраняването им.

С направените промени в Закон за счетоводството (ЗСч.)³ и тези в СС1 – Представяна на финансови отчети⁴ се цели прилагането на една облекчена форма на финансова отчетност на група предприятия и им дава право да изготвят Съкратен годишен финансов отчет. С тях страната ни изпълни поетите ангажименти по глава 5 “Дружествено право” в преговорния процес за присъединяването ни към ЕС. Основната

¹ Душанов, Ив., Димитров, М. Курс по счетоводство на предприятието. Пето преработено и допълнено издание. Ромина, С., 2003г., стр.608

² Бонев, Ж., Дурин, Ст. Речник на счетоводните термини „Делова седмица”, С., 2000г., стр.31

³ ДВ бр.105 от 2006г. в сила от 01.01.2007г.

⁴ ДВ бр.86 от 2007г. в сила от 01.01.2008г.

идея която бе заложена е намаляване на административните и регулаторните изисквания към дребния бизнес с цел улесняване на дейността им и понижаване на разходите. На практика целите на тези промени не бяха постигнати поради законови противоречия, които ще разгледаме по-долу, в настоящия доклад.

Съгласно приложимото законодателство в Р България, лицата, които изготвят ГФО това са предприятията. Дефиниция на понятието предприятие ни е дадена в чл.1 ал.2 от ЗСч. която гласи: „Предприятия са: търговците по смисъла на Търговския закон; юридическите лица, които не са търговци, бюджетните предприятия, неперсонифицираните дружества, търговските представителства и чуждестранните лица, осъществяващи стопанска дейност на територията на страната чрез място на стопанска дейност, с изключение на случаите, когато стопанската дейност се осъществява от чуждестранно лице от държава - членка на Европейския съюз, или от друга държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, единствено при условията на свободно предоставяне на услуги.”. Те трябва да изготвят и публикуват своите отчети в Търговския регистър⁵, като така се цели постигането на широка публичност и достъпност от заинтересованите потребители до финансовата информация на въпросните предприятия. Разпоредбите на ЗСч. чл.22а, ясно регламентират счетоводните бази за изготвяне на ГФО, които търговците следва да приложат.

Целта на СС1 – Представяне на финансови отчети е определянето на базата за представяне на финансови отчети с общо предназначение на предприятията задължени да изготвят същите, съгласно ЗСч. чл. 22б. във връзка с чл. 22а. В обхвата на стандарта в т.1.2 е дадено определение за финансови отчети с общо предназначение: „... са тези, чиято цел е да отговарят за нуждите на външните потребители – акционери (съдружници), заемодатели, доставчици, клиенти, персонал, държавни органи и др.” с което определението законодателят е признал законността и представителността пред държавните органи и институции на ГФО, изготвени по реда на СС1 – Представяне на финансови отчети. Законът за счетоводството, в чл.26, ал.4⁶ предоставя право на определена група предприятия, прилагащи облекчена форма на финансова отчетност и представящи ГФО на базата на счетоводните стандарти за малки и средни предприятия

⁵ Обн. ДВ. бр.34 от 25 Април 2006г., изм. ДВ. бр.44 от 12 Юни 2009г.

⁶ (4) (*) (Нова - ДВ, бр. 105 от 2006 г., в сила от 01.01.2007 г.) Предприятията, прилагащи облекчена форма на финансова отчетност, които изготвят и представят годишния си финансов отчет на базата на Националните стандарти за финансови отчети за малки и средни предприятия, могат да изготвят съкратен годишен финансов отчет. Формата, структурата и съдържанието му се определят с Националните стандарти за финансови отчети за малки и средни предприятия.

да изготвят съкратен годишен финансов отчет. Критериите за тези предприятия са регламентирани в Допълнителните разпоредби на ЗСч. §1, т.15⁷. В същия закон в чл. 32 ал.3⁸ има предвидено още едно голямо облекчение за една специфична група участници в икономическият живот на страната Едноличните търговци (ЕТ). Облекченията за тях са съществени, поради факта че на тях им е дадено правото годишният им финансов отчет да се състои само от Отчет за приходите и разходите. Чл.32 ал.4⁹ от ЗСч. за тях е предвидил възможност да не се води двустранно счетоводство, а специфични регистри – книги, ако отговарят на определени условия за обем на осъществяваната дейност, с което за ЕТ изцяло е изпълнена заложената цел за улесняване на дейността на дребния бизнес и намаляване на разходите. В унисон със ЗСч., в приложимия СС1 – Представяне на финансови отчети, законодателят регламентира правото на тези предприятия да изготвят съкратен счетоводен баланс, който съдържа само минимум информация (само раздели и групи), и ги освобождава от задължението им за изготвяне на Отчет за собствения капитал и справка за нетекущите активи -Приложение 5 от СС1.

От направения преглед на нормативната уредба по изготвянето и представянето на годишните финансови отчети можем да обобщим, че на въпросните предприятия, прилагащи облекчена форма на финансова отчетност им е дадена възможността да не изготвят Отчет за собствения капитал, както и Справка за изменение на нетекущите (дълготрайните) активи съгласно приложение 5 от СС1 – Представяне на финансови

⁷ 15. (нова - ДВ, бр. 96 от 2004 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 102 от 2005 г., в сила от 20.12.2005 г., изм. - ДВ, бр. 105 от 2006 г., в сила от 01.01.2007 г.) "Предприятия, прилагащи облекчена форма на финансова отчетност" са предприятията, които в текущата или в предходната година не надвишават показателите на два от следните критерии:

1. балансова стойност на активите към 31 декември - 1,5 млн. лв.;
2. нетни приходи от продажби за годината - 2,5 млн. лв.;
3. средна численост на персонала за годината - 50 души.

При определяне статута на едно новообразувано предприятие, като прилагащо облекчена форма на финансова отчетност, се вземат стойностите на тези критерии само за годината на възникване.

⁸ (3) (Изм. - ДВ, бр. 96 от 2004 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 105 от 2006 г., в сила от 01.01.2007 г.) Годишните финансови отчети на едноличните търговци, които не подлежат на задължителен независим финансов одит и на които размерът на нетните приходи от продажби за текущата година не надхвърля 100 000 лв., могат да се състоят само от отчет за приходите и разходите.

⁹ (4) (Изм. - ДВ, бр. 96 от 2004 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 105 от 2006 г., в сила от 01.01.2007 г.) Едноличните търговци, които не подлежат на задължителен независим финансов одит и на които размерът на нетните приходи от продажби за предходния отчетен период не надхвърля 50 000 лв., могат да отчетат и представят дейността си посредством воденето на специфични регистри - книги, чрез които се определя вярно и честно финансовият резултат за отчетния период.

отчети. Съгласно т.1.2 от СС1–Представяне на финансови отчети законодателят е признал представителността на същите пред държавните институции и другите потребители.

Един от основните външни потребители на финансовата информация от ГФО това е Националната агенция по приходите, на която законово и е вменен контрола по правилното прилагане на приложимото данъчно законодателство, откриване на данъчни нарушения и тяхното санкциониране. Агенцията по приходите следи за правилното прилагането на разпоредбите на един от основните данъчни закони и това е Закона за корпоративно подоходно облагане (ЗКПО). В този закон са регламентирани правилата и нормите за определяне на корпоративния данък, които се явява едно от основните приходни пера на републиканският бюджет от преки данъци. На всички счетоводители и данъчни служители им е известно, че в практиката и нормативната база съществуват две понятия Счетоводен финансов резултат и Данъчен финансов резултат, респективно данъчна печалба или данъчна загуба. За данъчни цели, съгласно ЗКПО определянето на Данъчния финансов резултат започва с преобразуване на счетоводния финансов резултат от Отчета за приходи и разходи преди начисляване на разходите за данъци, съгласно Допълнителните разпоредби §1, т.16¹⁰. В Допълнителните разпоредби на ЗКПО, §1, т.56¹¹ е регламентирано понятието „Годишен отчет за дейността”, което ни препраща към чл.20, ал.4 от Закона за статистиката, който гласи „Лицата по ал. 1, 2 и 3 са длъжни да представят на Националния статистически институт (НСИ) годишен отчет за дейността си, съдържащ статистически справки и счетоводни документи”. Съдържанието и видът на статистическите справки и счетоводни документи се определя със съвместна заповед на Председателя на Националния статистически институт и Изпълнителният директор на Националната агенция по приходите (НАП), които се обнародват в „Държавен вестник”. От предходната финансов-счетоводна година ясно се вижда, че голяма част въпросните статистически справки (Баланс, Отчет за приходите и разходите, Отчет за паричните потоци, Отчет за собственият капитал, Справка за нетекущите (дълготрайни) активи), даващи основната статистическа информация са взаимствани от регламентираните в СС1 елементи на ГФО, (пълните форми без да се взема в предвид облекчената форма).

¹⁰ 16. "Счетоводен финансов резултат" е печалбата (загубата) по отчета за приходите и разходите (отчета за доходите) за определен период преди начисляването на разходите за данъци от печалбата.

¹¹ 56. (нова - ДВ, бр. 95 от 2009 г., в сила от 01.01.2010 г.) "Годишен отчет за дейността" е този по чл. 20, ал. 4 от Закона за статистиката.

В обобщение на изложените до момента законови разпоредби се открояват противоречията в предоставените облекчения за изготвяне на ГФО, изискваната информация от НСИ, финансово-счетоводната база за достигане на данъчната основа по ЗКПО. На практика предприятията, прилагащи облекчена форма на отчетност не могат да се възползват от законово дадените им облекчения за съставяне на съкратен годишен финансов отчет, от където се губи смисълът на чл.26 ал.4, и считам, че по този начин се ощетяват останалите външни потребители на информацията от ГФО. Това произтича от факта, че на практика за нуждите на НСИ и НАП всяко предприятие изготвя пълните форми на ГФО, а в публичното пространство (Търговския регистър) публикува съкратения си годишен финансов отчет.

В настоящия доклад предлагам два варианта за отстраняване на нормативните недостатъци по изложеният проблем. За постигане на прилагането на всички съществуващи законови облекчения е необходимо:

- уеднаквяване на формите и съдържанието на основните елементи на ГФО и приемане на сходни критерии с тези в ЗСч. от страна на НСИ за облекчена форма, което е съобразено само при ЕТ и по този начин страната ни практически ще изпълни поетият ангажимент към ЕС по глава 5 "Дружествено право", или

- отпадане на въпросното облекчение, с което ще се даде достъп и на останалите заинтересовани лица от информацията в ГФО до по-пълни и изчерпателни финансово-счетоводни данни.

Следва да се обърне внимание и на друг проблем свързан с ГФО, по-точно съдържанието на приложението към него и Доклада за дейността. Съгласно приложимият СС1 – Представяне на финансови отчети, Приложението е съставна част на ГФО. В точки 24.1-25.5 на стандарта ясно е регламентирано неговото съдържание. Приложението е определено като: „...подробно описание и анализ на информацията, посочена в счетоводния баланс, отчета за приходите и разходите, отчета за собствения капитал и отчета за паричните потоци". Друго изискване към съдържанието на приложението към ГФО е представянето на информация за счетоводната политика, която е прилагана при съставянето на финансовия отчет и допълнителна информация, която не е представена в други съставни части на финансовия отчет, но чието оповестяване е необходимо за вярното и честно представяне на имущественото и финансовото състояние, отчетения финансов резултат, промените в паричните потоци и в собствения капитал на предприятието. Предприятията, подлежащи на задължителен независим финансов одит съгласно чл.38 от ЗСч., имат задължението техния

управителен орган да изготви и Доклад за дейността съгласно чл.33 от същия закон. Съдържанието на доклада законово е регламентирано в чл.33 от ЗСч. където ясно е упоменато, че той трябва да съдържа:

- преглед – който според ал.2 на същият член трябва да съдържа балансиран и изчерпателен анализ на развитието и резултатите от дейността на предприятието, като анализа включва финансови, а когато е подходящо и нефинансови показатели относими към съответната дейност.

- всички важни събития, които са настъпили след датата на съставяне на ГФО;

- вероятно бъдещо развитие на предприятието;

- действия в областта на научноизследователската и развойна дейност;

- наличие на клонове на предприятието;

- използваните от предприятието финансови инструменти, както и целите и политиките на управление на финансовият риск.

Между приложението към ГФО и доклада за дейността може да се направи сравнение, при което ще открием доста прилики дори бих казал дублиране, застъпване на информация в два самостоятелни и отделни документа, разясняващи информацията в елементите на ГФО. Една от очебийните прилики, които откриваме на пръв поглед, това е че и в двете ясно се вижда изискването за преглед, описание, анализ на информацията в ГФО. От тук възниква въпроса къде е редно този елемент да присъства в Доклада за дейността или в Приложението на ГФО. Всеки потребител се нуждае и по-лесно би се ориентирал и направил своите заключения ако има пред себе си един готов анализ на финансово-счетоводната информация на отчета. Основното предназначение на Доклада за дейността е да запознае собствениците на капитала в детайли с постигнати финансови резултати и разясни тяхната същественост и значимост. ЗСч. вменява задължение за съставяне на Доклад само на предприятията подлежащи на независим финансов одит, което от своя страна дава смисъл на изискването за присъствие на експозето и в Приложението на предприятията извън обхвата на критериите за одит. Друга съществена прилика това е политиката на управление на финансовите инструменти на предприятието, която от своя страна засяга предимно приетата счетоводна политика която се прилага от предприятието за съответния отчетен период, следователно не би следвало да присъства в Доклада.

От изложеното по-горе възниква въпросът – дали е необходимо едни и същи елементи с еднакво съдържание и информационен източник да присъстват едновременно в Приложението на ГФО и Доклада за дейността, пряко свързани с

постигането на една и съща цел – запознаването на потребителите със съдържанието на отчета и неговото разясняване.

По наше мнение законодателят би следвало да ревизира нормативните актове и да отстрани допуснатите недостатъци по подходящ начин, като вмени задължение на всички предприятия да изготвят и публикуват в Търговският регистър с ГФО и Доклада за дейността, което ще наложи редуциране на съдържанието на Приложението на ГФО и Доклада и правилното отнасяне на спорните моменти. Анализът на информацията от ГФО следва да намери място в Доклада, където би било редно освен изчислените финансови показатели и тенденции на изменения, същите да бъдат и тълкувани съобразно спецификата на предприятието. Друг подход за отстраняване на нормативните недостатъци е да отпадне изискването за преглед и анализ на финансово-счетоводната информация от Доклада за дейността и включването му само в съдържанието на Приложението, с което ще се запази смисълът на облекчената форма на отчетност регламентирана в ЗСч. и направените законови промени в посока на облекчаване формата на финансова отчетност на малките и средни предприятия.

В заключение на изложените проблеми, пряко касаещи ГФО, неговото съдържание и Доклада за дейността препоръчваме на законодателят да отстрани недостатъците чрез съответните промени в ЗСч. и запазване на облекчената форма за посочените в Закона предприятия, чрез отстраняване на дублирането на информацията между елементите на ГФО (Приложението) и Доклада за дейността. Това ще допринесе за представянето на унифицирани отчети пред държавните институции и останалите заинтересовани потребители на едно място, в единна информационна система. С постигане на последното ще се постигне истинският смисъл на Търговския регистър, като национална електронна база за информация свързана с лицата регистрирани по Търговския закон.